

RECENZJE

Andrzej Hopfer, Andrzej Kobylecki, Wojciech Żebrowski — KSZTAŁTOWANIE SIECI DRÓG NA TERENACH WIEJSKICH — PWRiL, Warszawa 1980.
Nakład 3000+2500 egz. str. 206, cena zł 28

Książka jest interesującą próbą syntetycznego przedstawienia zasad kształtowania sieci dróg rolniczych. Ponieważ jest to temat bezpośrednio łączący się z zagadnieniem projektowania sieci dróg leśnych, wykonywanych — jak wiadomo — w formie planów leśnego budownictwa drogowego (założeń techniczno-ekonomicznych sieci dróg leśnych) wchodzących w skład kompleksowego planu urządzania gospodarstwa leśnego, przeto powinna spotkać się z zainteresowaniem leśników. A nawet więcej: powinna stać się przedmiotem szerszej dyskusji i praktycznego wykorzystania pewnych metod w procesie projektowanej praktyki ze względu na propozycje niektórych szczegółowych rozwiązań. Omawiana pozycja wydawnicza powstała w kręgu problematyki urzędów rolnych, dyscypliny stosunkowo młodej, lecz legitymującej się znaczącymi osiągnięciami praktycznymi w racjonalizacji skomplikowanej struktury polskiego rolnictwa oraz o bardzo interesującym poznawczo metodycznie dorobku. Świadczy o tym, m. in., wykaz piśmiennictwa obejmujący 43 pozycje, w tym wiele specjalistycznych, często nieznanym szerszemu ogółowi.

Na treść książki składają się cztery zasadnicze, ale nierównomierne części.

I — Wiadomości wprowadzające, traktujące o specyficznych cechach transportu rolnego.

II — Metodyczne zagadnienia analizy sieci dróg transportu rolnego; część

omawiająca m. in. podstawowe wskaźniki (gęstość dróg, odległość przejazdów charakterystyczne dla rolnictwa, wskaźnik dostępności pól, równomierność nasycenia powierzchni rolnej drogami), stanowiące kryteria podstaw projektowania.

III — Wskaźniki i wytyczne do projektowania dróg transportu rolnego. W części tej najbardziej interesujące są propozycje metod projektowania sieci dróg i ich kształtów.

IV — Opisy wybranych projektów sieci dróg transportu rolnego, traktowane nie jako obligatoryjny wzorzec projektowania, lecz ilustracja problematyki w różnych regionach kraju.

Zasadniczym przedmiotem zainteresowań omawianej książki są zasady i służące tym zasadom metody rekonstrukcji sieci dróg istniejących na danym terenie dla transportu rolnego. Elementami składowymi sieci dróg są ich następujące kategorie: drogi zakładowe, drogi rolnicze, magistrale, drogi rolnicze niezbędnej obsługi pól oraz drogi pomocnicze zwane także polowymi. Sieci dróg oraz bliżej nie sprecyzowane układy sieci rozpatrywane są z punktu rzeczywistych potrzeb rolnictwa. Uzględniana jest tu słuszna zasada zróżnicowania przestrzennego polskiego rolnictwa na trzy obszary: północno-zachodni, centralno-wschodni i południowy, na których, z racji zróżnicowanych wielkości pól, dominacji różnych kategorii własności ziemi oraz rzeźby terenu, występują różne odmienne zagadnienia kształtowania sieci dróg. W północno-zachodniej części kraju o dużym udziale ogólnospołecznej własności ziemi (państwowe przedsiębiorstwa gospodarstw rolnych, wielkie organizacje rolniczo-przemysłowe) relatywnie rzadsza sieć dróg podporządkowana jest wymogom tych

jednostek gospodarczych i w rzeczywistości sprowadza się do kształtowania sieci dróg rolniczych magistralnych, a nawet dróg łączących wiejskie ośrodki osadnicze. Natomiast na terenie Polski południowej, o zdecydowanej przewadze prywatnej własności ziemi, o najgorszym przestrzennym ukształtowaniu rozłogów i bardzo zróżnicowanej rzeźbie terenu projektowanej sieci polega głównie na kształtowaniu sieci dróg bezpośredniej obsługi pól. Zainteresowania autorów koncentrują się zasadniczo na pierwszym zagadnieniu, co determinuje układ i zakres omawianej książki. Świadczą o tym rozbudowane rozdziały traktujące np. o sposobach opracowywania map dostępności pól metodami ekwidystant¹, czy o schematach układów linii komunikacyjnych i modelach sieci dróg (s. 55—78). Również przegląd normatywów technicznych projektowania dróg szczegółowo omawia III, IV i V klasę techniczną dróg, natomiast pomija problematykę projektowania dróg rolniczych gruntowych.

Książka jest podręcznikiem dla studentów akademii rolniczych. Otóż wydaje się, że — niezależnie od tak określonego adresata — ze względu na swój zakres oraz rozbudowane części, dotyczące problematyki projektowania sieci dróg na większych terytorialnie obszarach, co sprowadza się często do projektowania sieci dróg wiejskich jednostek uzasadniczych, zainteresować ona powinna urbanistów wsi, drogowców ze szczebla administracji drogami lokalnymi, a także leśników opracowujących sieci dróg leśnych. W tej ostatniej dziedzinie niejednokrotnie występują problemy dostosowania sieci dróg leśnych do sieci często nieracjonalnie zaplanowanych dróg publicznych niższego rzędu bez podjęcia próby ich rekonstrukcji.

Nowatorski charakter książki wpłynął na jej treść i kompozycję rozdziałów. Część metod i formuł, przeniesiona z prac o charakterze badawczym, mogłaby zostać pominięta bez szkody dla jasności wykładu, część natomiast zawarta w rozdziale 3 (s. 140—158) powinna być uwzględniona przy omawianiu metodycznych zagadnień analizy sieci dróg.

W książce nie znajdujemy podstawowych informacji na temat problematyki dróg leśnych. W planowaniu przestrzennym obowiązuje zasada, aby różne sieci transportowe oraz różne kategorie ładunków integrować w system współpracujący ze sobą, z oczywistych względów racjonalizacji wydatkowanych nakładów inwestycyjnych. Nadrzędne w stosunku do rolnictwa i leśnictwa ustalenia planowania przestrzennego zalecają kojarzenia interesów różnych działów gospodarki narodowej w procesie tworzenia infrastruktury komunikacyjnej. Drogi leśne w określonych warunkach mogą przykładowo udostępniać drzewostany różnej kategorii własności oraz grunty rolnicze, co wynika z często w Polsce spotykanego zawilego przebiegu granicy rolno-leśnej. Również drogi rolnicze mogą i powinny uwzględniać interesy transportu leśnego. Pominięcie dróg leśnych w omawianej książce pozostawiło poza zainteresowaniem autorów dorobek leśników pracujących nad problematyką kształtowania sieci dróg leśnych ze szkodą dla ujednolicenia terminologii (gęstość sieci, średnie odległości wywozu) i udoskonalenia metod planowania sieci.

Uważna lektura książki zobowiązuje do sformułowania kilku wybranych uwag szczegółowych.

Zastrzeżenia może budzić termin „zbiornia” używany przez autorów na określenie obszaru ciężenia do drogi

¹) Ekwidystanta — linia łącząca na mapie punkty jednakowo odległe od danego punktu lub danej linii, np. od granicy rzeki, miasta itp.

lub jej odcinka. W kategoriach dróg składających się na sieć autorzy nie uwzględniają dróg wiejskich jednostek osadniczych (Dziennik Budownictwa Nr 2, 1966 r.). Dla kategorii dróg zamkniętych lub prywatnych rozpatrywanych z punktu widzenia ich stanu prawnego bardziej uzasadnione wydaje się używanie terminu „droga wewnętrzzakładowa”. W kilku przypadkach odnośnie do kilku autorów cytowanych prac (Tarajkowicz, Putthof, Bromek) nie podaje się pozycji literatury.

Problematyka książki, określone metody, rozwiązywania pewnych problemów projektowych, zastrzeżenia zgłoszone pod adresem autorów z powodu pominięcia problematyki transportu leśnego na terenie szeroko rozumianych terenów wiejskich, a nade wszystko waga zagadnienia, jakim jest kształtowanie zintegrowanych systemów komunikacyjnych, skłaniają do sformułowania wniosku o konieczności nawiązania merytorycznej współpracy pomiędzy środowiskiem reprezentowanymi przez autorów książki a leśnikami opracowującymi plany sieci dróg leśnych.

Na obwolucie pozycji brak jest nazwisk jej autorów, co wyraźnie należy wytknąć wydawcy, ponieważ jest krzywdzące dla autorów książki, a ponadto jest niezgodne z zasadami edytorskimi.

Szymon Antończyk

Włodzimierz Łapiński — W KНИЕI. Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1980. Opr. pł. z obw., 35 ark. wydawn., 116 fot. czarno-białych, 95 fot. kolor. Nakład 30 000+350 egz., cena 400 zł.

Na skrzydełku obwoluty znajdują się zwięzłe wiadomości z biografii autora albumu. Włodzimierz Łapiński — z zawodu leśnik, z zamiłowania fotografik i myśliwy — jest członkiem

Związku Polskich Artystów Fotografików. Plonem jego wieloletnich wędrówek z kamerą jest duży dorobek twórczy w dziedzinie fotografii przyrodniczej. Jest laureatem między innymi drugiej nagrody w konkursie „Człowiek i przyroda” w Budapeszcie w 1971 roku, Grand Prix na Biennale fotografii w Poznaniu w latach 1972 i 1976, pięciu pierwszych nagród w kolejnych konkursach „Łowca Polskiego” w latach 1973—1979, pierwszej nagrody w konkursie „piękno krajobrazu leśnego” w 1980 r. w Krośnie.

To, że autor od kilkunastu lat mieszka i gospodarzy jako nadleśniczy w Puszczy Augustowskiej, nad jeziorem Wigry i rzeką Czarną Hańczą, okazało się ważne dla doboru fotogramów zaprezentowanych w albumie. Spotykamy się bowiem w książce z roślinami i zwierzętami, które w Polsce należą do dużych rzadkości. Łapiński mógł wykonać zdjęcia w środowisku naturalnym takich gatunków zwierząt jak żółw błotny, bocian czarny, słonka, jastrząb gołębiarz, błotniak stawowy, wodnik, jenot, ryś. Cały rok mieszka przecież i pracuje dosłownie „w objęciach kniei”. Taki właśnie tytuł miała pierwotnie nosić książka (Zapowiedzi Wydawnicze 21/1980).

W książce przyjęto klasyczny dla albumów przyrodniczych o tematyce leśnej układ fotogramów zgrupowanych w czterech rozdziałach przedstawiających pory roku w lesie — od jesieni do lata. Ale album W. Łapińskiego to nie tylko prezentacja roślin, zwierząt i środowiska leśnego. Czysto zawodowe, a także łowieckie zainteresowania autora przejawiały się w zamieszczeniu w książce także fotografii scen myśliwskich i prac przy pozyskiwaniu drewna. Wszystkie fotogramy w albumie — czarnobiałe i barwne — są znakomite. Duża ilość technicznie wybornych zdjęć zwierząt, uchwyconych w ruchu na tle ich środowiska, dowodzi wysokich umiejętności autora w dzie-